

GEORGE ENESCU - UN MARE ARTIST, UN NOBIL CHARACTER

GEORGE ENESCU - A GREAT ARTIST, A NOBLE CHARACTER

Carmen COZMA,

doctor în filozofie, profesor universitar,
Universitatea *Alexandru Ioan Cuza*, Iași

(Secvențe din lucrarea:

Carmen Cozma. *MELOETICUL. Eseu semiotic asupra valorilor morale ale creației artistice muzicale.* Editura *Junimea*, Iași, 1996, - 418 p.; pag. 333-353)

Personalitate marcantă a culturii muzicale, George Enescu este, prin întreaga sa operă, prin activitatea complexă desfășurată (compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog), prin viața dusă sub însemnele celor mai elevate valori ce desemnează *umanul*, un elocvent și superior exemplu întru întâlnirea de esență dintre *creația muzicală* și *valorile etice*.

Muzicianul, cu care cultura română cunoaște măsura supremă în arta sunetelor, este simbol pentru manifestarea etnosului românesc în lume, pentru integrarea acestuia în orizontul valoric universal prin gestul creator de geniu (...).

Format la școlile muzicale germană și franceză, purtând însemnele adânci ale unei arheale și bogate spiritualități, cea românească, George Enescu s-a impus printre marile figuri ale timpului, dobândind o cunoscută faimă printre contemporani, în calitate de compozitor și de interpret (...).

Așa cum stau mărturie cronicile vremii, George Enescu a reușit să marcheze, substanțial, arta interpretativă, dându-se, cu întreaga sa ființă, muzicii. Caracteristica interpretului Enescu este pătrunderea, fără egal, în adâncul gândirii și emoției autorilor pe care i-a abordat într-un vast repertoriu (...).

Într-un foarte generos și variat repertoriu, cuprinzând lucrările cele mai reprezentative din preclasică, clasici, romantici și contemporani, în cele mai diverse genuri și forme, Enescu a ilustrat atitudinea sa față de actul interpretării și misiunea interpretului, atitudine ce poartă marca unor coordonate psihomorale pilduitoare, cu întemeiere în *respectul* pentru *creație / creator*; și, prin aceasta, *pentru idealul artistic* (...).

Încă de la vârsta de 19 ani, ca interpret, George Enescu a cucerit critica parisiiană cu executarea *Concertului* pentru *violă* de Beethoven. În anul 1911, a fost consacrat de critica germană și descoperit în calitate de compozitor de către nord-americieni, prin prezentarea, în S. U. A., în concert a *Suitei pentru orchestră nr. 1 op. 9*, a *"Dixtuorului"* pentru instrumente de suflat op. 14 și a *Simfoniei I în mi bemol* op. 13; iar în 1923,

a întreprins primul său turneu în Statele Unite, ca violonist, dirijor, compozitor.

În intervalul 1911 - 1923, George Enescu a susținut "acele extraordinare cicluri "Istoria viorii", "Istoria sonatei" și *concertele de Concerte*, epuizând toate lucrările de Haydn la d Ambrosio și aparținând cu trei concerte pe seară.

În arta interpretativă europeană a fost considerat, recunoscut drept cel mai fidel interpret al concertelor de Bach, Beethoven, Brahms, al sonatelor de Franck și Faure, al *Poemului* de Chausson, ca și al Sonatelor proprii, *celebrele op. 6 și op. 25*. Cu totul memorabile au rămas interpretările lui Enescu în genul muzicii de cameră, pentru care, din totdeauna, a manifestat o dragoste aparte (inclusiv în calitate de compozitor).

(...) Artă interpretativă a lui George Enescu este aparținătoare unei gândiri poetice, mereu cu noi posibilități de penetrare a textului muzical și de redare creatoare, mereu cu preocuparea de a lărgi zona expresivă a interpretării, de a aduce procedee inovatoare, de a asigura originalitate stilistică. Totodată, în interpretările sale, descoperim și un soi de asprime, sinceră, în care recunoaștem pe Enescu - omul și creatorul care iubește Adevărul pe care îl rostește (...).

Din audierea lui Enescu violonistul, străbate o frumusețe inconfundabilă a realizării sunetului, cu o notă distinctă datorată acelei "*clipe de ezitare a prinderii notei (care) a dat sunetului său impresia unui halo de nehotărâre, ca o ușoară sfișiere de o nepusă frumusețe*". Este o impresionan-

tă fuziune compozitor-violonist ce proiectează o unicitate expresivă.

Enescu a pătruns în lumea marilor creatori (Bach, Beethoven, Brahms) cu puterea unei *atitudini etico-estetice model*. Caracterul personal al interpretării enesciene este definit prin "*poezie și noblețe. O poezie gravă, înălțătoare, și o noblețe solemnă, statuară*" (...).

În interpret se arată, în orice ocazie, compozitorul Enescu, muzicianul care notează cu minuțiozitate, în cele mai mici detalii, pe partitură, indicațiile pentru execuție - indicații de mișcare, tempo, metronomice, de nuanțe etc.; așa cum, cu totul deosebite, ele apar în partiturile lucrărilor sale (spre exemplu, în Sonata în la, sau în *Oedip*).

Despre uimirea ce o genera interpretul George Enescu-dirijorul; violonistul de absolută originalitate și subtilul pianist - relatează cronicile timpului; iar Marc Pincherle dedică un întreg capitol muzicianului român, în cartea sa *Lumea virtuozilor*.

În planul activității profesionale, Enescu se ridică la sensurile ei cele mai nobile: *altruism, dăruire, modestie, eleganță în comunicare, suplețe în îndrumare, deschidere la sugestiile elevilor, respect al liberei lor orientări*. Despre toate acestea, vorbește marele violonist Yehudi Menuhin, discipolul atât de legat de maestru și recunoscător lui, scriind despre și evocând în numeroase înregistrări pe Enescu (...).

Pentru George Enescu, arta sa a fost în echivalență deplină cu crezul unei vieți luminate de idealul și de conștiința iubirii muzicii, împlinite cu cea a datoriei muzicia-

nului: *“mi-am servit arta sau, mai bine zis, credința mea, cu cea mai de-săvârșită venerație. (...) nu-am căutat gloria și deșertăciunile ei”* – se confesa lui Bernard Gavoty (...).

Existența zgomotoasă și de suprafață, precum și orgoliul popularității i-au fost străine lui Enescu, așa cum străine i-au rămas tentațiile *“la modă”* în actul compo-nistic or cele de virtuozitate dusă la extrem în tehnica interpretativă (...).

Enescu a refuzat gloria deșartă, cum a refuzat senzaționalul în viața și în arta sa. Pentru el, menirea artistului este de a asigura comunicarea și legătura umană: *“Ceea ce importă în artă – spunea Enescu – este să vibrezi tu însuți și să faci pe alții să vibreze”*. Maniera de exteriorizare, mizându-se pe efecte, în muzica din primele decenii ale sec. al XX-lea, i-a displicut lui Enescu, de-oarece *“ea uită latura omenească. Se întoarce către animalitate. (...) și lipsește sentimentul, care este atât de important în orice creație omenească. (...) Umanitatea trebuie să creeze – susținea el -, prin emoția și profunzimea sensibilității sale, fără să exagereze pentru a nu distruge or-ganismul!”*. Asemenea gândiri rostite de către Enescu dau seama de o autentică filosofie a artei, o filosofie a muzicii, întru cel mai veritabil umanism (...).

Generozitatea, prietenia, modestia lui Enescu au devenit proverbiale; sînt, în fapt, trăsături ale caracterului său, în acord cu principiul pe care el l-a enunțat: *“Sînt aici nu ca să înving, ci ca să slujesc”*. Este, aceasta, confesiunea de credință a omului și artistului cu adevărat superior, ce-și îngăduie simplitatea aleasă. Enescu și-a permis

atît de rara simplitate a Omului de excepție, în demnitatea personalității sale etice, care știe că *“simplitatea în viață înseamnă adevărată libertate”* (...).

Biografia, asemeni creației enesciene, este fascinantă pentru toți cei care reușesc să pătrundă substanța lăuntrică a Omului și Artistului în valoarea *“mult superioară față de ceea ce se poate ști ca pe-trecîndu-se în exterior”*. Fire nobilă, iubitor al Adevărului și Frumosului, *“acest mare muzician se judecă pe sine fără indulgență, cu umilă modestie, chiar nedrept. Mîndria sa este de a fi un slujitor al muzicii, și poate nici nu știe măcar cu cîtă măreție o slujește”* – scrie Bernard Gavoty în Prefața la *Memoriile lui Enescu*, pe care le-a editat (...).

Despre compozitorul George Enescu, se cuvine a spune, deocamdată, că el este unul al pluralelor virtualități manifestate în una și aceeași personalitate; de unde și senzația de greu accesibil pentru aceia care au o viziune și înțelegere reduționistă, simplistă asupra muzicii. Efectiv, Enescu este uluitor, surprinzător, derutant; este tulburător în cel mai înalt grad valoric; nu a perseverat într-un singur traseu virtual (ceea ce, poate, i-ar fi asigurat o mai rapidă și lesne receptare, o largă notorietate în lume, pe care, cu prisosință, o merită). Atît cît putem a ne da seama, nu acest aspect l-a interesat însă pe creatorul Enescu; ci, crezul său fundamental a fost acela al Muzicianului, desăvârșit și unic. Independența sa afirmată (s-a și exprimat că nu dorește să fie asimilat vreunei școli ori vreunui curent sau stull!) își are argument în creația sa, încă din tinerețe (dacă ne

gîndim, de pildă, la *Octuorul* datat 1900), fiind definitivată în trăsăturile fundamentale odată cu *Simfonia a III-a* (din 1919); de acum încolo, așa cum observă Pascal Bentoiu, Enescu “nu va mai putea fi raportat – practic vorbind – la nimic și la nimeni, în afară de sine însuși și de lumea intonațiilor și ritmurilor cîntecului poplur românesc” (...).

Creatorul de geniu George Enescu este un mare caracter; un admirabil caracter, ce s-a arătat în trăsăturile: cumpătate, austeritate / sobrietate, disciplină, simplitate, moderație, modestie, capacitate de echilibru, de armonie cu sine și cu tot ce-i este exterior sine-lui, o uriașă capacitate de iubire.

George Enescu impune prin statura unui profund gînditor, cu o concepție de viață plină de învățăminte în direcția valorilor absolute

la care omul simte nevoia a se raporta. Ca artist, firește, el afirmă o concepție mediată de categoria Frumosului pe care o socotea a fi “o realitate vie, cosmică”, ale cărei forme pot fi percepute prin exercițiu, însemnînd în ultimă instanță dezvoltarea personalității. “Numai prin frecventarea acestor forme de expresie estetică – îndeamnă Enescu – putem pătrunde într-un nou domeniu de delectare și de elevație spirituală” (...).

Cu George Enescu, avem dovada indubitabilă a apartenenței genului muzical românesc la opera marilor muzicieni ai lumii. Creația enesciană este o prezență prestigioasă în cultura universală; o inserție, cu distincție, a valorilor naționale în tiparul și circuitul valorilor universale (...).

Frunze Violeta